

Pôrodnica nie je väzenie

Prerokovanie hromadnej pripomienky MVO na ministerstve zdravotníctva sa skončilo rozporom

Bratislava-Košice, 27. január 2014 (ODZ-POLP-ŽK) – Stanovisko mimovládnych organizácií (MVO) Občan, demokracia a zodpovednosť, Poradňa pre občianske a ľudské práva a Ženské kruhy v rámci hromadnej pripomienky k novele zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti*¹ **nad'alej ostáva v rozpore s návrhom ministerstva zdravotníctva**. To je výsledok rozporového konania z 21. januára. MVO navrhujú **vypustiť z novely ustanovenie**, ktoré ukladá pôrodnici povinnosť *bezodkladne oznámiť orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately opustenie zdravotníckeho zariadenia matkou po pôrode (s dieťaťom či bez neho) bez súhlasu pôrodnice*. MVO tiež navrhujú **vypracovať podrobnejší predpis** (vyhlášku, metodický pokyn a pod.), ktorý by jasne inštruoval zdravotnícke zariadenia, ako majú postupovať a komunikovať so ženami, ktoré chcú opustiť pôrodnicu na vlastnú žiadosť.

Po vyhodnotení medzirezortného pripomienkového konania bude o definitívnej podobe návrhu zákona rozhodovať vláda. **MVO preto apelujú na členov vlády a jej predsedu Roberta Fica, aby novelu v znení navrhovanom ministerstvom zdravotníctva neschválili**. „Veríme, že vláda posúdi rozpor, ktorý vznikol v súvislosti so snahou ministerstva zdravotníctva obmedziť právo žien slobodne sa rozhodovať o odchode z pôrodnice, so všetkou vážnosťou a s prihliadnutím na medzinárodné a ústavné záväzky v oblasti ľudských práv“, hovorí Vanda Durbáková z Poradne pre občianske a ľudské práva.

„Ženy majú neodňateľné právo samy sa slobodne rozhodnúť, kedy z pôrodnice odídu aj so svojim dieťaťom. Neexistuje žiaden právny predpis, ktorý by určoval dĺžku ich pobytu či pobytu ich dieťaťa v pôrodnici. Nemôže im to nariadiť ani lekár či lekárka – pôrodnica nie je väzenie,“ dopĺňa Janka Debrecéniová zo združenia Občan, demokracia a zodpovednosť.

Zástupca a zástupkyne ministerstva zdravotníctva (MZ SR) a ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR SR) na rozporovom konaní navrhli **úpravu uvedeného ustanovenia**, podľa ktorej by sa oznamovacia povinnosť pôrodnice nevzťahovala na opustenie nemocnice na tzv. reverz – teda na vlastnú žiadosť ženy*² (podanú aj v mene narodeného dieťaťa).

Takáto **úprava však problém v skutočnosti vôbec nerieši**. „Zákonná ochrana práv a legitímnych záujmov ľudí má byť reálna a nie iluzórna. **V praxi odchod na reverz až príliš často nefunguje**. Z každodenného kontaktu so ženami poznáme mnohé prípady, keď žena o svojom želaní odísť informovala lekára alebo lekárku, tí však jej vôľu buď ignorovali, alebo jej podali nesprávnu informáciu o tom, že ona síce odísť môže, ale dieťa musí ostať. Výnimkou nie sú ani hrozby o sociálke, polícii či privolanie psychiatra. Žene tak neostáva nič iné, ako sa nedobrovoľne podriaďovať a v nemocnici zostať, alebo odísť bez dokladu o tom, že odchádza na vlastnú žiadosť,“ uvádza Zuzana Krišková zo združenia Ženské kruhy.

Rozporové konanie jasne odhalilo, že slovenské zdravotníctvo zatiaľ problematiku postavenia žien v pôrodniciach a starostlivosti o ne či už počas pôrodu alebo bezprostredne po ňom vlastne do hĺbky nereflektuje – ani na úrovni riadiacich zložiek, ani v praxi v zdravotníckych zariadeniach. Kompetentní vyhlasujú, že ženy môžu svoje práva v plnom rozsahu realizovať a nikto ich v pôrodnici násilím nedrží, avšak v realite ženy zažívajú pravý opak.

„K ženám v pôrodniciach **sa zdravotnícky personál stále správa ako k nesvojprávnym**. Často rozhoduje o nich a ich deťoch bez akejkoľvek rovnocennej a rešpektujúcej komunikácie s nimi. V situácii, keď je žena tesne po pôrode fyzicky aj emocionálne vyčerpaná a mimoriadne zraniteľná, sa tomuto správaniu môže len ťažko brániť. Je načase prestať tieto praktiky akceptovať,“ konštatuje Krišková.

Dôvod predloženia novely v oficiálnej dôvodovej správe nie je uvedený. Ani na rozporovom konaní ho zástupca a zástupkyne ministerstiev nevedeli presvedčivo vysvetliť. „**Argumentácia ministerstiev je zmätočná a nelogická**. Ak argumentujú potrebou ochrany zdravia žien a detí aj proti ich vôli, potom to nie je v súlade s rozhodnutím ministerstva zdravotníctva neaplikovať novú právnu úpravu na odchody z pôrodnice na reverz. Ak ministerstvá argumentujú ochranou detí, ktoré matky nechajú v pôrodnici a viac

sa po ne nevrátia, potom je otázne, prečo sa má nová právna úprava vzťahovať aj na situácie, kedy žena odchádza z pôrodnice s dieťaťom alebo sa po dieťa vráti. Ak chce štát takýmto závažným spôsobom obmedzovať práva žien, musí mať na to jasný a legitímny dôvod a musí ho vedieť verejnosti presvedčivo vysvetliť,“ hovorí Debrecéniová.

„**Novela navyše nijako nereflektuje ani dôvody, pre ktoré sa ženy rozhodujú z pôrodnice odísť**, napríklad ak sa žena potrebuje starať o ďalšie deti doma, pociťuje výrazné nepohodlie v nemocničnom prostredí, zažíva časté nerešpektujúce a ignorujúce správanie personálu či nemôže byť v nepretržitom kontakte s novorodencom ona alebo jej najbližšia rodina. V prípade rómskych žien sa mnohé z týchto dôvodov ešte znásobujú a často vyúsťujú do vytvárania nepriateľského prostredia a celkovo diskriminácie. V takejto situácii **nie je ohlasovanie žien, ktoré z pôrodnice legitímne odchádzajú, ich ochranou, ale ďalším trestom pre ne aj ich deti**,“ zdôrazňuje Durbáková.

MVO pripomínajú, že aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu potvrdil, že **ženy majú právo slobodne sa rozhodovať o okolnostiach pôrodu, štáty musia toto právo reálne garantovať a nesmú mu vytvárať priame ani nepriame bariéry**. To, kde bude žena tráviť čas bezprostredne po pôrode, je nepochybne okolnosťou pôrodu a hrozba nahlásenia štátnemu orgánu je jednoznačnou bariérou pre slobodné rozhodovanie sa o tejto okolnosti.

Podobnú bariéru a zároveň porušenie práv žien a detí predstavuje aj v súčasnosti platná právna úprava **o príspevku pri narodení dieťaťa**, ktorého vyplatenie je podmienené o. i. tým, že žena neopustí pôrodnicu bez súhlasu ošetrojúceho lekára, resp. zdravotníckeho zariadenia. „Takáto právna úprava predstavuje navyše aj formu ekonomickej sankcie za uplatnenie si práva slobodne sa rozhodovať – a má osobitne devastačné dopady na ženy a deti zo sociálne znevýhodnených komunit, najmä rómske ženy a deti,“ uzatvára Debrecéniová.

Pozn.:

*¹ § 9 ods. 6 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti:

„*Poskytovateľ prepustí osobu z ústavnej starostlivosti*

a) *po pominutí dôvodov ústavnej starostlivosti,*

b) *pri jej preložení k inému poskytovateľovi ústavnej starostlivosti alebo*

c) *na jej vlastnú žiadosť, alebo na žiadosť jej zákonného zástupcu, ak napriek náležitému poučeniu odmieta ústavnú starostlivosť, ak nejde o ústavnú starostlivosť uloženú súdom alebo o ústavnú starostlivosť, o ktorej zákonnosti rozhoduje súd.*“

*² **Paternalistický štát núti ženy ostávať v pôrodnici, aj keď nechcú**, tlačová správa z 13. 1. 2014:

<http://diskriminacia.sk/paternalisticky-stat-nuti-zeny-ostavat-v-porodnici-aj-ked-nehcu/>

Ďalšie informácie:

- Mgr. **Janka Debrecéniová**, MJur., PhD. (Občan, demokracia a zodpovednosť) – 0905 825 408, debreceniova@odz.sk
- Mgr. **Vanda Durbáková** (Poradňa pre občianske a ľudské práva) – 0908 695 531, vanda.durbakova@poradna-prava.sk
- Ing. **Zuzana Krišková**, PhD. (OZ Ženské kruhy) – 0908 624 008, zenskekruhy.oz@gmail.com

Občan, demokracia a zodpovednosť je ľudskoprávna mimovládna organizácia s vyše 20-ročnými skúsenosťami, ktorá presadzuje hodnoty spravodlivosti, ľudskej dôstojnosti a nediskriminácie. Osobitne sa venuje ľudským právam žien, a to najmä ich právu na rovné zaobchádzanie v pracovnoprávných vzťahoch a reprodukčným právam. V oblastiach svojej pôsobnosti sa okrem iného venuje občianskej advokácii, vzdelávaniu, publikačnej činnosti a strategickému vedeniu súdnych sporov. Viac informácií nájdete na www.odz.sk.

Poradňa pre občianske a ľudské práva je mimovládna organizácia, ktorá sa od roku 2001 venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menších a ochranu pred diskrimináciou. Zvláštnu pozornosť v rámci svojich aktivít venuje presadzovaniu práv rómskych žien. Na Slovensku Poradňa rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov (strategickej litigácie) v prípadoch diskriminácie a uskutočňuje vzdelávacie a advokačné aktivity. Viac informácií nájdete na www.poradna-prava.sk.

Ženské kruhy sú mimovládnu organizáciou, ktorá si kladie za cieľ prinášať komplexný pohľad na tehotenstvo, pôrod a materstvo, ako na prirodzenú a dôležitú súčasť života ženy. Vychádzajúc z presvedčenia, že toto obdobie by malo byť prežité, pokiaľ je to možné, pozitívne a bez pocitu straty kontroly nad vlastným telom. Snaží sa informovať ženy o prirodzenom pôrode, zvyšovať ich právne povedomie v súvislosti s ľudskými, rodičovskými a pacientskymi právami žien. Hlavným cieľom združenia je dosiahnuť, aby rešpekt, dôstojnosť a slobodná voľba žien v tehotenstve a pri pôrode boli samozrejmosťou. Viac informácií nájdete na www.zenskekruhy.sk.